

Favoriten

KRIS DELCROIX

Favoriten – “een verbluffend vrolijk portret van een kleine gemeenschap die de complexiteit van de hedendaagse Europese samenleving weerspiegelt”¹

Op 1 januari ook vanop de sofa het nieuwe jaar ingewalst op de tonen van vader of een van de zonen Strauß? Het is voor velen onder ons een mooie traditie: onze jaarlijkse wervelende date met de Wiener Philharmoniker. Wie denkt aan Wenen, denkt inderdaad aan muziek ...

‘Eine Brennpunktschule’

Wenen en muziek, daarmee begint ook de film ‘Favoriten’.² Ook wervelend, maar geen wals: een jonge volwassen vrouw van allochtone oorsprong staat enthousiast te shaken voor een groep kinderen. Nog voor ik het goed en wel beseft, ben ik vanuit m’n pluchen bioscoopzetel gekatapulteerd op een schoolbankje in een klas in het tweede leerjaar in de grootste ‘Volksschule’ (de vier leerjaren van zeven tot tien jaar) in de Weense wijk Favoriten. Het is een zogenaamde ‘Brennpunktschule’, een ‘focus-school’, omdat er heel wat leerlingen zitten die door hun niet-Duitstalige achtergrond en soms traumatische verleden extra aandacht en ondersteuning nodig hebben. Het gaat duidelijk om een heel multiculturele school. Niet alleen de leerlingen getuigen daarvan: juf Ilkay Idikut is zelf van Turkse origine en alleen al daardoor een rolmodel voor vele van haar leerlingen.

Ook het Oostenrijkse onderwijs kent pijnlijke personeelstekorten

Even later zit ik met heel het korps naast juf Ilkay op de trappen van een aardig ogende schoolpatio. De directeur heeft ons bij het begin van het nieuwe schooljaar bijeengeroepen voor enkele korte mededelingen: “Sprachförderung findet dieses Jahr nicht Statt. Die Schulpsychologen werden wir auch nicht mehr lang haben ...” en zo gaat het nog even door. En juf Ilkay vult aan dat ook haar ‘Teamkollege’ er dit jaar niet is. Anders gezegd: ze staat het grootste deel van de dag alleen voor een klas waarvan het gros van de leerlingen extra ondersteuning nodig heeft. Een situatie die ook veel leerkrachten buiten Wenen heel goed zullen herkennen.

En de juf, die ploegde voort

Ondanks die schrijnende onderbestaffing zet juf Ilkay dapper door. In zo’n grote groep waar zowel het taal- als het kennisniveau onvoorstelbaar uiteenlopen, is dat geen sinecure. Met oeverloos geduld probeert ze elk van haar leerlingen op hun eigen niveau aan te pakken, kennis bij te brengen, bij te sturen. Tussen alle leermomenten door blust ze zoals elke juf of meester ook nog de dagelijkse typische kinderbrandjes en leert haar kinderen hoe je kan samenleven en samenwerken en dat dat niet evident is.

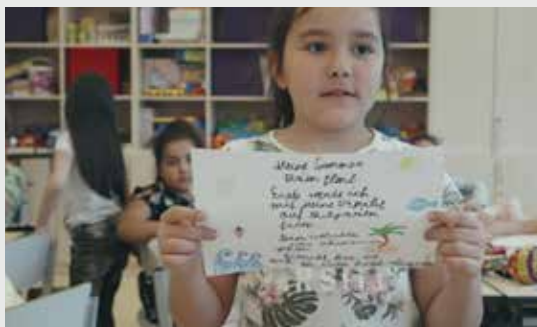
‘Den Bauch und die Brüste und den Po muss man abdecken’

Daarnaast laaien er ook geregeld multiculturele discussie(tje)s op. Juf Ilkay gaat die niet uit de weg. En legt de kinderen ook niet zomaar haar eigen visie op. Neen,

1. Zie <https://www.cinemazed.be/nl/film/favoriten>.

2. De trailer van de film is te bekijken op: <https://www.youtube.com/watch?v=2vgX5M3bd5w>; prikkelend is ook: <https://www.autlookfilms.com/films/favoriten>.

ze laat al haar kinderen een voor een aan het woord en vraagt hen naar hun mening.

Ze slaagt erin zonder gekunsteldheid de kinderen te laten spreken over gevoelige thema's als religie, geslacht en seksualiteit. Prachtig (en voor velen onder ons wellicht heel herkenbaar) is de discussie die zich naar aanleiding van een zwempartij ontwikkelt: welke kleren trek je aan om te gaan zwemmen? "Een zwembroek, want je moet je poep verbergen!" "En meisjes moeten ook hun borsten bedekken." "En hun buik!" "Hun buik ook?" vraagt juf Ilkay. "Ja, van mijn vader moet dat." En de juf komt nog eens subtiel tussen: "En mogen meisjes dan niet zelf beslissen wat ze aantrekken?" Opnieuw discussie, maar tussen de regels door is duidelijk geworden dat de juf zich geen kledij laat dicteren ...

Tussen heroïsering en realisme

Eén leerkracht kan het verschil maken, zegt men wel eens.³ Juf Ilkay is zo'n leerkracht. Dag na dag maakt ze het verschil. Wat ze doet voor haar leerlingen, lijkt meer dan eens boven-menselijk, heldhaftig. Tegelijkertijd zien we bij momenten ook haar broze kanten: als een leerling iets na zes keer uitleggen nog niet begrijpt, geeft ze het even op, het zal niet voor vandaag zijn. En als ze in het laatste jaar aankondigt dat ze zwanger is en dus enkele maanden niet op school zal zijn, breekt ze wanneer ze haar kinderen moet vertellen dat er nog geen vervanger is ... De herkenbaarheid is voor ons leerkrachten groot, heel groot (en dat doet deugd).

Een docufilm van Ruth Beckermann

Wanneer je naar 'Favoriten' kijkt, of liever ermee mee-leeft, heb je het gevoel te kijken naar een goede film met schitterende jeugdacteurs en een topacteur in de hoofdrol.

Maar schijn bedriegt: 'Favoriten' is een docufilm, het werk van de Oostenrijkse regisseur Ruth Beckermann, gepikt en gemazeld in het genre van sociale en sociaal-historische docu's.

Met 'Favoriten' wou ze het thema integratie en onderwijs aankaarten en de vinger leggen op de problemen en noden die zich daar voordoen. Maar in plaats van het schoolsysteem van buitenaf te bestuderen en te bekritisieren, plaatst ze de kinderen in het middelpunt van haar film: drie jaar lang volgde ze de klas. Zo laat ze de toeschouwers door de ogen van de kinderen beleven op welke problemen, hindernissen, grenzen ze botsen. Naast de problematieken van meertaligheid en culturele verschillen, heeft de film ook oog voor het leven van elke dag:

we zien 25 kinderen die kennismaken met de wereld, de ene onvervaard, de andere schuchter, in elkaars gezelschap, maar bij wijlen ook botsend met elkaar. Het is duidelijk dat Beckermann respect heeft voor de kinderen die ze drie jaar met de camera in de hand heeft mogen volgen. Bij de aftiteling van de film laat ze elk van de leerlingen dan ook een voor een met een naambordje in de hand de revue passeren. Een hommage die ze verdienen!

De film werd aangekondigd als "een begerende ode aan de kindertijd" die "het werk van leerkrachten viert". Daar zijn we het volmondig mee eens. De film viel terecht in de prijzen.

Wie deze docufilm over multiculturaliteit en integratie in het onderwijs bekijkt, kan niet anders dan de vergelijking maken met hoe het er bij ons aan toegaat. En dan denken we ook dadelijk aan OKAN, het onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers. Die link legden ook de organisatoren van 'DOCVILLE presenteert' in de Leuvense Cinema ZED: ze nodigden twee OKAN-leerkrachten van het Sint-Albertuscollege Haasrode uit voor een boeiende nabespreking.

Ook bij ons staat OKAN onder toenemende druk: de uitdagingen waarvoor onder andere de golven van vluchtelingen uit Syrië (vanaf 2011) en Oekraïne (2022) ons onderwijs stelden, waren en zijn nog steeds niet van de poes.

Het is dan ook hoog tijd om grondig te reflecteren over OKAN, zo vindt de Vlaamse Onderwijsraad (Vlor). Dit jaar bereidt een werkgroep binnen de Vlor een nieuw advies voor over OKAN in het secundair onderwijs.⁴ COC maakt deel uit van die werkgroep.

Daarom zijn wij op zoek naar collega's die willen getuigen over hun ervaringen met OKAN in het secundair onderwijs. **Werk jij in het OKAN-onderwijs (secundair onderwijs) of heb je te maken met ex-OKAN-leerlingen in het vervolgonderwijs en wil je je ervaringen, mooie en minder mooie momenten, verzuchtingen en verwachtingen, noden ... met ons delen? Mail dan naar kris.delcroix@acv-csc.be en we nemen zo snel mogelijk contact met je op. Alvast hartelijk dank!**

3. Cf. de recensie van Jozefien Van Beek, 'De docu *Favoriten* toont hoe één leerkracht het verschil kan maken', *De Standaard*, 17.12.2024 (https://www.standaard.be/cnt/dmf20241216_95558701).

4. Zie <https://www.vlor.be/adviezen/onthaalonderwijs-voor-anderstalige-nieuwkomers>.